

Давня Індія.

Шевчук М.П., учитель історії Рівненської
ЗОШ І-ІІІ ст.№27 Рівненської міської ради

Мета: ознайомити учнів з природно-географічними та кліматичними умовами Індії, основними заняттями та повсякденним життям індусів; розглянути особливості індійської цивілізації; вдосконалити вміння учнів встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між кліматичними умовами та заняттями населення; розвивати вміння учнів порівнювати різні цивілізації та висловлювати власну думку щодо виникнення варн.

Обладнання: атлас, презентація «Давня Індія», дидактичний матеріал.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Хід уроку.

I. Мотиваційний етап.

1. Забезпечення емоційної готовності учнів на уроці.

Перегляд відео сюжету - уривок з фільму індійського виробництва, танець.

2. Актуалізація опорних знань учнів.

Історичний диктант.

1. На якому континенті розташовано Дворіччя? (Азія)
2. Які річки протікали в Месопотамії? (Тигр, Євфрат)
3. Звідки беруть початок річки Межиріччя? (З гір Кавказу)
4. Які держави існували в Межиріччі? (Вавилон, Ассирія)
5. Яке море омивало Єгипет та Іудейсько-Ізраїльську державу?
(Середземне море)
6. Як називається певний рівень розвитку суспільства? (Цивілізація)

Перевірка диктанту : учень – учень

3. Актуалізація суб'єктивного досвіду.

- що ви знаєте про Індію, її культуру
- назвіть речі у вашій родині, що пов'язані з Індією

4. Проблемне запитання: Індія – одна з найдавніших цивілізацій світу.

«Чому найдавніші цивілізації Індії виникли в долині річки Інд?»

II. Цілевизначення і планування.

Прочитайте тему уроку. Спробуйте спрогнозувати, про що йтиметься на уроці.
(Учні визначають цілі уроку)

III. Опрацювання навчального матеріалу.

1.«Акваріум». (Створити в класі 4 – 6 груп. 1 етап – учні працюють з наданою інформацією. 2 етап – групи по черзі працюють в центральній частині класу.

Групи по черзі відповідають на запитання вчителя. Учні класу, що не беруть участі в бесіді, уважно слухають, відповіді не коментують, при необхідності роблять запис в зошит.

Діяльність учнів.

Група обирає керівника, секретаря, хронометриста, визначає основних доповідачів. Опрацьовує документ. Працюють організовано, не шумно.

Група № 1. Півострів Індостан знаходиться на півдні Азії. Його берега омиваються водами Індійського океану. Найбільший острів, що знаходиться біля півострова – Шрі-Ланка (Цейлон). На Півночі Індостану знаходяться найвищі гори – Гімалаї, які відокремлюють півострів від іншої частини Азії та захищають його від холодних вітрів з півночі. У льодовиках Гімалаїв беруть початок великі річки Індостану – Інд та Ганг. Індія багата на корисні копалини – залізо, золото, срібло. Поширеними є коштовні каміння – алмази, сапфіри, смарагди.

Запитання учителя для групи № 1.

1. На якому континенті розташована Індія?
2. Що таке півострів?
3. Які великі річки протікають на півострові Індостан?
4. Які гори захищають Індію від холодних вітрів з півночі?
5. Який океан омиває береги Індії?
6. Які корисні копалини та коштовні каміння є в Індії?

Запитання для інших учнів.

1. Які фактори впливали на формування клімату в Індії?

2. Які умови сприяли зародженню життю людей на півострові? Чому?

3. Вкажіть умови які не сприяли життю населення в Індії. Чому?

Група № 2.

Інд — повноводна річка у верхів'ях, але рівень води в ній значно коливається залежно від пори року. Дельта Інду - одне з найсухіших місць півострова. Долина Інду лежить в найсухішій частині півострова. Рівнини отримують значну кількість опадів від літнього мусону. У північних областях велика кількість опадів випадає у вигляді снігу. Через сухий клімат землеробству потрібно зрошування. Індійці використовували іригацію, використовуючі водоналивне колесо. Ганг несе свої води на схід. Її шлях пролягає через джунглі. У наслідок змінного режиму опадів, річка схильна до щорічних розливів. Клімат дуже вологий. Біля дельти Гангу – багато боліт. Ту росте очерет, лотос, бамбук. Фауна представлена тиграми, слонами, зміями, мавпами, великою кількістю різноманітних комах. Для того щоб займатися землеробством, потрібно було вирубувати ліси.

Запитання учителя для групи № 1.

1. Які кліматичні умови були в долині річки Інд?

2. Які кліматичні умови були в долині річки Ганг?

3. Чому люди оселялися спочатку на берегах Інду?

4. Чому в долині Інду розвивалося іригаційне землеробство?

5. Які фактори заважали оселятися на берегах Гангу?

Запитання для інших учнів.

1. Що таке шадуф? У якій країні його використовували?

2. Що примушувало індійців використовувати водоналивне колесо для зрошування землі.

Група № 3.

У III – на початку II тис. до н.е. існувала цивілізація – Індська. Одне з найвідоміших поселень – Мохеджо-Даро – виникло у долині річки Інд. Під час

археологічних розкопок там було виявлено залишки понад 500 стародавніх поселень. Забудівля міст проводилася згідно плану. Вулиці перехрещували-ся під прямим кутом. Майже кожна оселя мала душ і вбиральню. Міста поділялися на дві частини, відокремлених одна від одної мурами. В одній були розташовані будівлі правителів, заможних людей. Будували зерносховища. У центрі міста стояла укріплена цитадель. На її території було влаштовано великий басейн для ритуальних омивань. У Мохенджо-Даро були виявлені чи не перші відомі археологам громадські туалети, а також система міської каналізації.

Запитання учителя для групи № 3.

1. Де на півострові Індостан виникають перші цивілізації?
2. Яку вони мали назву?
3. Коли існувала Індська цивілізація?
4. Які були особливості будівництва міст на півострові?
5. Які факти свідчать про високий рівень розвитку Індської цивілізації?

Запитання для інших учнів.

1. Як ви думаєте, чому зникла Індська цивілізація?
2. Чому частини міста були відокремлені одна від одної мурами?

Група № 4.

Наприкінці II тис. до н.е. із північного заходу прийшли племена аріїв. Вони впродовж тисячоліття розселилися в долину Гангу і по всій Північно-Східній Індії. Арії спілкувалися мовою санскрит. Вождів племен називали раджами. Використовували залізні знаряддя праці. Головним багатством вважали корову. Цивілізацію, що утворилася від поєднання культури аріїв та місцевих племен, називають Ведійською. В цей період виникає рабство.

Запитання учителя для групи № 4.

1. Як називалися племена, які вторглися на півострів Індостан ?

2. Коли на півострів Індостан вторглися племена аріїв?
3. Звідки прийшли арії?
4. Якою мовою розмовляли арії?
5. Хто такий раджа?
6. Який спосіб життя вели арії?
7. Які знаряддя праці використовували арії?
8. Яку назву отримав період завоювань аріїв в Індії?

Запитання для інших учнів.

1. Що допомогло аріям завоювати півостров?
2. Чому мовою аріїв слово «війна» означає «пошуки корів»?
3. Хто – арії чи місцеві жителі – знаходилися на вищій стадії розвитку?
4. Чи змінили арії свій спосіб життя після завоювання Північно-Східної Індії?

Група № 5.

Після приходу аріїв в Індії склався своєрідний устрій суспільства, заснований на варни. Варни – замкнені групи людей, приналежність до яких визначалася народженням. Бог Брахма поділив людей на варни, визначивши їхні заняття, права та обов'язки. З уст він створив жерців – брахманів, які служили богам та нерідко були радниками правителів. Зі своїх рук створив кшатріїв – воїнів, обов'язком яких була участь у війнах та управління держа-вою. Зі своїх стегон – вайш'я – хліборобів, скотарів, ремісників та торговців. Із забруднених ніг виникли шудри – найнижчі верстви суспільства. З часом виникла ще одна група – «недоторкані», яким заборонялося жити в селищах.

Запитання учителя для групи № 5.

1. Що таке варни?
2. Хто з богів поділив суспільство на варни?
3. Які варни і з яких частин тіла бога вони виникли?

Запитання для інших учнів.

1. Чому царі входили до варни кшатріїв?
2. Чому варни виникли після приходу аріїв ?
3. Чому поділ індійського суспільства на варни зберігся до сьогодні?

Група № 6.

Починаючи з VIII ст. до н.е., в Індії з'являються численні князівства та царства. Вони поступово об'єднуються в єдину державу Мауріїв, що охоплювала майже всю Індію. У середині III ст. до н.е., за часів правління царя Ашоки, ця держава досягла найвищої могутності та розвитку. Він об'єднав всю Індію. Свою державу Ашока поділив на п'ять частин. Він особисто керував армією, був верховним суддею. Ашока підтримував буддизм. Він будує школи, канали для зрошення та навігації, сприяє спорудженню ветеринарних лікарень, відбудовує систему доріг у всій Індії. Навколишні царства, які було неважко загарбати, стали його шанованими союзниками.

Після його смерті імперія почала занепадати. В 185 році до н.д. вона розвалилася на окремі держави.

Запитання учителя для групи № 6.

1. З якого часу в Індії численні князівства та царства?
2. Під час правління якого царя держава Мауріїв досягла найвищої могутності та розвитку?
3. Чим відомий Ашока?
4. Які були стосунки держави Ашоки з сусідніми державами?

Запитання для інших учнів.

1. Яку релігію підтримував Ашока і чому?
2. Чи можете ви встановити причину загибелі імперії Мауріїв?

2. Робота з учнівськими презентаціями про Давню Індію

(випереджальне завдання). Учні аналізують зміст та якість презентацій.

2.1. Заповнення порівняльної таблиці «Давня Індія та Вавилонська держава»

Характеристика	Індія	Вавилон
----------------	-------	---------

Континент		
Головні річки		
Моря, океани		
Міста		
Титул правителя		
Правителі		
Заняття населення		

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап.

- проаналізувати роботу в групах, вказати на типові помилки.
- «Я вивчив....»
- «Що мені сподобалося \ не сподобалося на уроці»

Домашня робота.

Опрацювати матеріал теми.

Підготувати тестові завдання за темою уроку.